

GÄLLER MILJÖBALKENS KRAV PÅ

Egenkontroll

- DIG?

Egenkontroll ger dig som företagare en möjlighet att få en tydligare styrning på din verksamhet. Genom att dokumentera rutiner, undersökningar, kemikalier mm kan företaget få en ökad kvalitet och bättre ekonomi. Du kan även visa för dina kunder, allmänheten och tillsynsmyndigheter vad du gör för att minska riskerna från din verksamhet när det gäller människors hälsa och miljön.

Alla som bedriver en verksamhet ska enligt miljöbalken planera och kontrollera sin verksamhet för att motverka eller förebygga olägenheter för människors hälsa och miljön.

I ansvaret ingår en skyldighet att skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens art och omfattning. Detta är ett generellt krav, som gäller alla verksamheter. För tillstånds- eller anmälningspliktiga verksamheter, som bedrivs yrkesmässigt, gäller därutöver kraven i egenkontrollförfordningen.

VILKA OMFATTAS?

Verksamheter som omfattas av förordningen om egenkontroll är t.ex:

- ❖ miljöfarliga tillstånds- och anmälningspliktiga verksamheter (s.k. A-, B- och C-verksamheter)
- ❖ avloppsanläggning, värmepumpar m.m.
- ❖ hygienisk behandling som innebär risk för blodsmitta, t.ex. verksamheter med tatuering, piercing eller akupunktur
- ❖ lokaler för undervisning, som förskolor, fritidsverksamhet och skolor
- ❖ bassängbad som är upplåtna åt allmänheten eller används av många människor
- ❖ vattenverksamhet, vilthägn, kemiska produkter, biotekniska organismer

Tillsynsmyndighet för dessa verksamheter är kommunens miljönämnd eller länsstyrelsen.

Egenkontrollen ska anpassas till verksamheten. En komplex verksamhet med stor risk för människors hälsa eller miljön bör ha en mer omfattande egenkontroll än om den är enkel eller innebär en liten risk för miljön.

EGENKONTROLL ENLIGT ANDRA LAGAR

För vissa verksamheter finns ytterligare bestämmelser i andra lagar om särskild egenkontroll. Samordning kan göras med t.ex:

- ❖ Arbetsmiljölagstiftningen – här gäller krav på systematiskt arbetsmiljöarbete
- ❖ Lagen om skydd mot olyckor (LSO) – har krav på förebyggande brandskyddsarbete som är en form av egenkontroll
- ❖ Livsmedelslagstiftningen – ställer krav på egenkontrollprogram

KONTROLLPROGRAM

Om det finns ett av tillsynsmyndigheten förelagt kontrollprogram för en verksamhet gäller det parallellt med bestämmelserna om egenkontroll.

MILJÖLEDNING

Införande av miljöledningssystem är, till skillnad från kraven på egenkontroll, frivilligt. Verksamheter som infört miljöledningssystem som t.ex. ISO 14001 eller EMAS bör i allt väsentligt redan leva upp till kraven på egenkontroll.

MILJÖSANKTIONSAVGIFT

Om inte kraven enligt förordningen om egenkontroll följs (gäller A-, B- och C-verksamhet) ska tillsynsmyndigheten besluta om att en miljöstraffavgift ska betalas av verksamhetsutövaren. För övriga verksamheter finns inga bestämmelser om miljöstraffavgift vid bristfällig egenkontroll, men tillsynsmyndigheten kan förelägga om att vidta åtgärder om egenkontrollen är otillräcklig.

Foto: Östersunds kommun, Länsstyrelsen i Jämtlands län.

Foto: Gunnar Jacobsson

Särskilda krav i egenkontrollförordningen

1. ORGANISATORISKT ANSVAR

4 § För varje verksamhet skall finnas en fastställd och dokumenterad fördelning av det organisatoriska ansvaret för de frågor som gäller för verksamheten enligt

1. miljöbalken,
2. föreskrifter som meddelats med stöd av miljöbalken, samt
3. domar och beslut rörande verksamhetens bedrivande och kontroll meddelade med stöd av de författningar som avses i 1 och 2.

Ansvaret ska vara dokumenterat och fastställt. Uppgifterna bör fördelas så långt ut i organisationen som det är lämpligt för att få ett väl fungerande, förebyggande och kontrollerande, arbete. Ansvar kan ligga på en viss funktion eller namngiven person på en viss befattning. Det räcker inte med att ansvaret ligger på en viss enhet eller del av verksamheten. Den person som har ansvaret ska ha getts förutsättningar i form av kunskaper, befogenheter och resurser.

Ansvaret bör vara fastställt av den högst ansvarige för verksamheten, eller den med motsvarande ansvar, vilken kan vara VD, styrelse eller platschef.

2. RUTINER FÖR KONTROLL

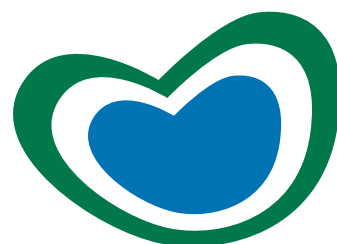
5 § Verksamhetsutövaren skall ha rutiner för att fortlöpande kontrollera att utrustning m.m. för drift och kontroll hålls i gott skick, för att förebygga olägenheter för människors hälsa och miljön.

Det som föreskrivs i första stycket skall dokumenteras.

Rutiner bör finnas för t.ex:

- ❖ Skötsel och underhåll.
- ❖ Kalibrering och avläsning av instrument.
- ❖ Regelbunden undersökning eller kontroll av utrustning, skyddsåtgärder m.m. samt de rutiner för drift, skötsel, underhåll och kalibrering som hänger ihop med utrustningen/åtgärderna.
- ❖ Åtgärda upptäckta avvikelser eller brister.
- ❖ Vilka provtagningar, analyser och mätningar som ska ingå samt vilket syfte dessa har.

Rutiner för kontroll ska vara dokumenterade och bör ses över och uppdateras regelbundet. Väl fungerande rutiner i verksamheten ger bra förutsättningar för att fel på utrustning och felaktig hantering upptäcks innan allvarlig skada inträffar.

3. DRIFTSTÖRNING

6 § Verksamhetsutövaren skall fortlöpande och systematiskt undersöka och bedöma riskerna med verksamheten från miljö- och hälsosynpunkt. Resultatet av undersökningar och bedömningar skall dokumenteras.

Inträffar i verksamheten en driftstörning eller liknande händelse som kan leda till olägenheter för människors hälsa eller miljön, skall verksamhetsutövaren omgående underrätta tillsynsmyndigheten om detta.

Rapportering om driftstörning ska göras omedelbart, t.ex. via telefon, fax eller e-post till tillsynsmyndigheten. Rapportering ska göras redan vid misstanke om att störningen kan medföra en risk för hälsa eller miljön.

Den ansvarige bör inte invänta kunskap om att en skada verkligen orsakats.

En driftstörning kan vara t.ex:

- ❖ Okontrollerat utsläpp till luft, mark, avlopp eller vatten t.ex. vid olyckshändelse, vid oljeutsläpp, reningsutrustningen ur funktion.
- ❖ Överskridande av gränsvärde.
- ❖ Överskridande av riktvärde, som inte är tillfälligt, p.g.a. större störningar i processen.

- ❖ Brand, rökutsläpp, för omgivningen synliga, onormala utsläpp.
- ❖ Onormalt buller.
- ❖ Kontrollerat, planerat överutsläpp t.ex. utsläpp av avloppsvatten vid underhållsarbete.

RISKBEDÖMNING

Verksamhetsutövaren ska även löpande kontrollera riskerna genom att analysera, värdera och dokumentera undersökningar och resultat. Riskbedömningar behöver dokumenteras och uppdateras regelbundet, t.ex. en gång per år, eventuellt oftare om behov finns.

Exempel på riskbedömning kan vara att ta reda på:

- ❖ Om användningen av en viss kemikalie eller produkt ger olägenheter som inte förutsågs när den började användas.
- ❖ Om den normala driften eller skötseln av en verksamhet påverkar människors hälsa och miljön på ett sätt som inte var avsett.
- ❖ Om det kan uppstå nya olägenheter av utsläpp.
- ❖ Om buller från verksamheten förändrats.
- ❖ Om transporter förändras så att olägenheter uppstår.
- ❖ Om bebyggelsen runt omkring eller planförhållanden förändras.

4. FÖRTECKNING ÖVER KEMISKA PRODUKTER

7 § Verksamhetsutövaren skall förteckna de kemiska produkter samt biotekniska organismer som hanteras inom verksamheten och som kan innebära risker från hälso- eller miljösynpunkt. Förteckningen skall uppta följande uppgifter om produkterna eller organismerna:

1. produkten eller organismens namn,
2. omfattning och användning av produkten eller organismen,
3. information om produktens eller organismens hälso- och miljöskadlighet, samt
4. produktens eller organismens klassificering med avseende på hälso- eller miljöfarlighet.

Alla kemiska produkter med farosymbol ska vara med på förteckningen om de används i produktionen (inte kontorsmaterial, diskmedel i lunchrummet etc.). Anlitats en entreprenör ska även deras kemikalier finnas med.

Kemikalieförteckningen bör uppdateras regelbundet, t.ex. en gång per år, och skall innehålla:

- ❖ Namn på produkten
- ❖ Använda mängder och användningsområde
- ❖ Information om produktens skadlighet för miljö eller hälsa

Foto: Anna Eriksson.

- ❖ Produktens klassificering med avseende på hälso- eller miljöfarlighet.

Säkerhetsdatablad ska finnas för alla produkter i förteckningen. Bladen ska vara uppdaterade och uppfylla Kemikalieinspektionens föreskrifter (16 punkter).

Kemikalieförteckningen ska även finnas i pappersformat på anläggningen.

Vägledning till egenkontroll

Följande frågor kan vara en hjälp för införande av en heltäckande egenkontroll i Er verksamhet.

- Känner vi till vilka miljöregler som gäller för vår verksamhet?
- Vem ansvarar för att nödvändiga miljöåtgärder vidtas? Vem ansvarar för uppdatering av rutiner, instruktioner och dokumentation? Har vi skrivit ned vem som ansvarar för de olika delarna i egenkontrollen?
- Räcker våra kunskaper till för att utföra behövligt miljöarbete och följa bestämmelserna? Vilka utbildningar ska vi gå?
- Finns rutiner för regelbunden kontroll av utsläpp till luft, mark och vatten samt kontroll av lukt, buller eller annat som kan påverka människa eller miljö? Hur dokumenteras rutinerna?
- Har vi tillräckliga drift- och skötselinstruktioner för utrustning som används inom produktion och eventuella reningsanläggningar (t.ex. oljeavskiljare)? Kontrollerar vi att de hålls i gott skick?
- Vilka är riskerna med verksamheten? Gör vi regelbundna riskbedömningar?
- Vilka rutiner finns vid eventuell driftstörning eller olyckshändelser? Vem kontaktas? Får tillsynsmyndigheten omedelbar underrättelse vid driftstörning/olyckshändelse som kan skada människors hälsa eller miljön? Vilka åtgärder ska vidtas, behövs saneringsmaterial? Hur följer vi upp tillbud/olyckshändelser för att förebygga nya störningar?
- Påverkar eller riskerar vår verksamhet att påverka människor och miljö t.ex. genom buller eller genom illaluktande utsläpp?
- Kan vi minska förbrukningen av energi, kemikalier, råvaror m.m.?
- Kan vi byta ut kemikalier mot sådana som är mindre farliga (den så kallade utbytesprincipen)?
- Hur förvaras och hanteras kemikalier? Kan rutinerna för kemikaliehantering förbättras? Behövs bättre märkning, finns säkerhetsdatablad tillgängliga, finns kemikalieförteckning? Vet personalen var säkerhetsdatablad finns?
- Kan vi ändra inköpsrutinerna så att miljöpåverkan från råvaror, energi, kemikalier m.m. minskar?
- Kan miljöpåverkan från gods- och persontransporter i verksamheten minskas?
- Kan avfallsmängden minskas, kan avfallet sorteras bättre, kan mer återanvändas eller återvinnas?
- Vilket farligt avfall finns i verksamheten? Kan rutinerna för hantering av farligt avfall förbättras? Förvaras det säkert? Är märkningen OK? Upprättas transportdokument vid transport av farligt avfall och var förvaras dokumenten?
- Hur gör vi när det kommer in synpunkter eller klagomål på verksamheten?
- Kan vi visa för tillsynsmyndigheter, allmänheten och våra kunder att vi har en bra egenkontroll? Hur har vi dokumenterat vår egenkontroll?

MER INFORMATION

För mer information om det ansvar som verksamhetsutövaren har när det gäller egenkontroll rekommenderas följande material:

- ❖ Förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll (SFS 1998:901)
- ❖ Naturvårdsverkets allmänna råd om egenkontroll (NFS 2001:2)
- ❖ Naturvårdsverkets handbok (2001:3) "Egenkontroll en fortlöpande process"
- ❖ Naturvårdsverkets fakta 8256 "Egenkontroll för C-verksamheter"

Materialet finns i fulltext under rubriken "Lag & rätt" på Naturvårdsverkets hemsida:
www.naturvardsverket.se

Se även: www.kemi.se och www.sos.se

Vill du veta mer? Tag kontakt med kommunens miljöförvaltning (www.KOMMUNNAMN.se), Länsstyrelsen i Jämtlands län (www.z.lst.se) eller din branschorganisation.

Reviderad september 2008.

HÄRJEDALENS
KOMMUN

ragunda
Kommun

